

BARTER - SZANSA CZY KONIECZNOŚĆ ?

A. Jachim, P. Karcz

Oczy całego świata przeniosły się z Europy Centralnej dalej na Wschód. Początkowo śledzono burzliwe wydarzenia polityczne, a obecnie przemiany gospodarcze, które podlegają wnikliwej obserwacji i analizie. Również w Polsce niezwykle żywo interesujemy się rozwojem sytuacji na Wschód od Bugu a przede wszystkim przebiegiem reform gospodarczych. Dzisiaj wiele zależy od przedsiębiorstw warto więc przyjrzeć się, w jakich warunkach przyjdzie im prowadzić handel z krajami WNP. Szczególną uwagę chciałobyśmy zwrócić na barter.

Bartery uchodzą za jedną z najstarszych i najprostszych form handlu wymiennego. Forma ta jest najczęściej stosowana przy braku dewiz. Tego typu sytuację obserwujemy właśnie u naszych wschodnich sąsiadów. Transakcje barterowe są dopuszczalne w ramach uzgodnienia o "stosowaniu form handlu i rozliczeń przyjętych w praktyce handlu międzynarodowego" [1]. Pomimo tego nie istnieją szczególnie wytyczne dotyczące zasad, na których ta wymiana mogłaby się opierać. Sytuacja ta jest spowodowana brakiem umów handlowych pomiędzy Polską a krajami WNP, których rynki oceniane są najwyższym stopniem ryzyka. Potwierdzeniem tego stanu rzeczy jest niechęć nawet najbardziej znanych firm ubezpieczeniowych do podejmowania kontraktów związanych z działaniami na tym rynku.

Barter jest umową w ramach której następuje pomiędzy dwiema zainteresowanymi stronami wymiana jednego towaru na drugi bez płatności pieniężnych. Jak podają statystyki, tylko w minionym roku dostawy barterowe stanowiły około dziesięciu procent ogólnego importu z krajów wschodnich i blisko dwadzieścia procent polskiego eksportu do nich [1]. Szacuje się że obroty z krajami wschodnimi byłyby prawie o jedną czwartą niższe, gdyby nie te transakcje. Transakcje barterowe nie są uprzywilejowane ani u nas ani u partnerów. Podlegają one podobnie jak inne formy handlu zasadom reglamentacji, stosowania cel, opodatkowaniu itp. Najtrudniejszą sprawą jest znalezienie solidnego partnera i atrakcyjnego towaru. Rządy państw, których podmioty realizują wymianę barterową powinny wspierać je w tych działaniach. Rozzukiwanie partnerów może odbywać się poprzez katalogi handlowo-przemysłowe, udział w imprezach targowych wystawienniczych i w giełdach towarowych. Ołbrzymie znaczenie ma utworzenie związków przemysłowych i handlowych oraz aktywne, działających instytucji wspierających barter. Ich zadaniem byłoby zbieranie, analiza i publikowanie informacji, dzięki którym łatwiejsze stałoby się kojarzenie partnerów [3].

W transakcjach prowadzonych w całości na podstawie wzajemnych zobowiązań wynikających z dostaw - nie ma praktyki wykorzystywania przekazów pieniężnych. Ze względu na brak możliwości przeprowadzenia kompensacji pieniężnej wartość towarów, przeznaczonych na wymianę, powinna być ściśle porównywalna, a to oznacza z kolei, że jakość i ilość towarów powinna być ściśle ustalona w momencie zawierania transakcji. Jest to trudna do zrealizowania, a często po prostu nierealne wymaganie. Obok barteru klasycznego istnieją różnorodne formy handlu kompensacyjnego, którego istota polega na uzupełnianiu wymiany towarowej rozliczeniami walutowymi [6].

W wielu przypadkach barter budzi sprzeciw. Dotyczy to tzw. importu wrażliwego, przez co rozumie się handel towarami, które mogą zaszkodzić naszemu przemysłowi. Na przykład towary z byłego ZSRR są sprzedawane po konkurencyjnych cenach w stosunku do analogicznych towarów produkowanych przez rodzimy przemysł. Powoduje to spadek opłacalności krajowej produkcji i hamuje sprzedaż, może to prowadzić do redukcji zatrudnienia [2].

Warto jednak zwrócić uwagę na kilka spraw, które mogą zobiektywizować osądy na temat barteru.

Po pierwsze, import "wrażliwy" może być szkodliwy z każdego kierunku. Ponadto - może on jednakowo szkodzić niezależnie od formy jaką przybiera (transakcja bezgotówkowa, jak i gotówkowa).

Po drugie, jeśli ograniczymy import to automatycznie ucierpi na tym polski eksport. Barter nie jest nowatorskim rozwiązaniem, a tylko wymuszoną przez brak pieniędzy formą handlu, istniejąca do momentu, gdy nie zaczną dominować rozliczenia gotówkowe.

Po trzecie, uproszczeniem jest obarczanie barteru jako przyczyny załamania się sprzedaży produkcji towarów "wrażliwych" produkowanych w naszym kraju. Wpływa to ze słabego tempa restrukturyzacji i modernizacji w wielu branżach, wysokich kosztów produkcji itd [2].

Uytuowanie geograficzne naszego regionu sprzyja nawiązywaniu dobrych kontaktów gospodarczych na Wschodzie. Aby zobrazować dynamikę obrotu towarowego z zagranicą przedstawimy dane dotyczące naszego regionu.